

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 19

11 mei 1969

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Griekenland

Van de Utrechtse Studenten Faculteiten (U.S.F.) ontvingen wij een brief met de volgende inhoud: „In Griekenland zitten veel mensen om politieke redenen gevangen. Zoals u misschien weet, zit de componist Mikis Theodorakis in het deportatie-oord Zatouna opgesloten. Hij lijdt aan tuberculose en is er erg aan toe. Mocht Theodorakis vrijkomen dan heeft hij te kennen gegeven naar het buitenland te willen gaan (Nederland?).

De werkgroep Griekenland van de Utrechtse Studenten Fakulteiten stimuleert en propageert de briefkaartenactie. Ze laat briefkaarten drukken gericht aan Pattakos en Papadopoulos, Athene, Griekenland met de tekst Freedom for Theodorakis NOW. Zoals uit ervaring is gebleken (bijv. met de doodstraf van Panagoulis) is de Griekse junta zeer gevoelig voor de buitenlandse opinie. Wij willen onze opinie bekend maken.

Hopelijk bent u bereid ons te steunen. Bij een oplage van 10.000 briefkaarten kosten 1000 briefkaarten f 20,—. Misschien kunt u enkele 1000-den voor uw rekening nemen. U kunt ze zelf onder uw leden verspreiden of ze door ons laten uitdelen tijdens de komende Griekenlanddemonstraties. Deze briefkaarten zullen de komende weken op grote schaal uitgedeeld worden, zodat uit heel Nederland reacties naar Griekenland zullen stromen. Ons gironummer is nr. 1667890 op naam van de fiskus van de Disputorenraad Utrecht, onder vermelding van Briefkaartenactie en het aantal dat u wilt hebben opgestuurd. U kunt ze ook komen ophalen op Wilhelminapark 23, Utrecht bij de Disputorenraad.”

Wij hopen, dat de inhoud van deze brief u aanspreekt en u tot actie dwingt. Misschien kunnen wij iets doen voor Mikis Theodorakis, de man die

de muziek componeerde van het lied, dat we hieronder afdrukken.

De laatste regels:

... als je een man bent, kom omlaag,
en draag deze last met ons allen ...
zal naar wij hopen een stimulans zijn voor ons
allen om zelfs het schijnbaar onmogelijke te proberen.

Andonis

Er voert een stenen trap omlaag
Omlaag tussen stenen en doden,
de Wiener Graben wordt het graf
van partizanen en joden.

Zij dragen de stenen op hun rug,
de stenen waaraan ze bezwijken,
uit deze hel keert niemand terug,
de levenden zijn hier al lijken.

Hier hoorde Andonis toen een stem,
waarop niemand antwoord kon geven:

„O kameraad, o kameraad,
help mij hieruit, ik wil leven!”
Maar hier in de diepte van de mijn
mag niemand om mens'lijkheid vragen,
want medelijden wordt hier pijn,
zwaarder dan steen om te dragen.

De jood is gevallen in de mijn,
en lag waar zovelen reeds lagen,
Andonis heeft zijn stem gehoord
en 't dubbel gewicht toen gedragen.
„Andonis is mijn naam; ik draag
de last van degenen die vallen,
als je een man bent, kom omlaag,
en draag deze last met ons allen”.

Echt leven

Heel teer en wonderlijk, dat Leven van u en mij. Eén doorlopend wonder, welbeschouwd: óók als we het buiten beschouwing wensen te laten. Daar worden wij, zó bij onze moeder vandaan, eensklaps aan het licht gebracht. Op onze verjaardag nog wel... Dokter of vroedvrouw blijkt er maar één hand voor nodig te hebben om de prille wereldburger aan beide voetjes tussen hemel en aarde te tillen. Alwéér een mens, alwéér een Leven. Jazeker, wij leven! Hoewel we aanvankelijk weinig anders hebben te doen dan ademen, drinken en slapen (al het andere wórdt immers voor ons gedaan) — er komt onherroepelijk een dag waarop men ons zal moeten loslaten en dan staan we alléén. Alleen met het Leven. Maar leven we dan ook echt?

Er zijn er, die daarna „gewoon doorgaan met ademen”. Of ze straks twintig zijn of dertig, veertig of vijftig — ze zijn blijkbaar bij het wiegeliéd blijven steken. Nauwelijks meer schijnen zij dan robots. Vernuftig geconstrueerd, goed gesmeerd en perfect functionerend, maar tòch robots! Steil en strak als ze zijn, kennen ze evenveel (of even weinig) emotie als bultige bergen, rimpelloze meren en zwijgende wouden. Een ebehouden onverstoorbaarheid waarop vrijwel alles afketst, belet elke ontroering. Voor de goede orde: dit is géénszins als kritiek bedoeld. Het is een vaststellen van een even nuchter als onveranderlijk feit — men is zo of men is zo níét.

Allícht, dat we ook ánderen op de levensweg ontmoeten. Mensen met een wat bewogener, een wat drukker patroon. Vaak hebben zij zich op een hobby gestort of op de politiek. Ook gaat veler belangstelling uit naar wat in de wandeling „het geloof” heet. Als het jongste Tweede Kamerdebat, het wisselvallige weer, de Beeteewe en de glorie van de plaatselijke voetbalclub duchtig zijn doorgenomen, zodat de conversatie dreigt te kapseizen, dan komt gelukkig (!) „het” geloof de falende vlam aanblazen... De visite gaat 'r op zulke ogenblikken eens gezellig voor zitten, klaar om de kiel te leggen van een ijzeren discussie. De combattanten hebben meestal een oratie over zich, die doet vermoeden, dat men jarenlang naast Johannes de Doper gewoond en heel wat met de apostel Paulus afgeschaakt heeft. Ver na middennacht tijgt het gezelschap huiswaarts. Met bonzende slapen en versteende harten. Want er is weinig, dat ons zó tot op het merg verkílt als de twistzieke praat om het eeuwige Gelíjk!

Jaren geleden verscheen er van de hand van dr. Van Schelven een boek, getiteld Wat maakt ge van uw leven? Zinnige vraag; zeker, wat maken we er van? Het Leven wordt nogal eens bekeken als een permanente bridge-drive, een eindeloze zakentransactie, een in-huisvlijt-vervaardigde-privé-politiek of een dito leken-theologie. Welke laatste, als gezegd, veelal verzandt in een bijzonder elastisch twistgesprek... Verstaat u mij goed: íedereen heeft alle recht op haar of zijn leven en dus op het kaartjeleggen en zegjezeggen. Maar daarbij ontstaat er helaas dikwijls een doffe eenzijdigheid, die in het leven van velen iets goeds, schoons en waardevols verduistert. De eenzijdigheid heeft namelijk deze nare trek, dat ze nagenoeg níets verheldert, maar zo ongeveer álles verdampt.

Zoals daar zijn een onbewust geboren-worden en een onbewuste groei, zo is er ook wel degelijk een onbewust léven. Een stil voortkabbelen waarbij veel ongeweten, ongezien en daardoor

ongenoten bíjft. Een steriliteit waarin het licht, de vreugde en de warmte, die het Leven te bieden heeft, aan ons voorbijtrekken. Dat ligt stellig niet aan het Leven — dat is aan onszélf te wijten. Want soms vergeten we helemaal, dat we méér in beheer hebben dan alleen het vege lijf. Nu en dan ontgaat het ons volkomen, dat er in ons leven — náást de postzegelverzameling, de bierviltjes, de speelkaarten, de handelsonderneming, de politieke en/of godsdienstige standpunten — on-ein-dig veel meer voorhanden is.

Meer en meer gewettigd wordt dan ook de vraag of deze tijd met zijn verhoogd tempo en zijn verhevigd geweld, ons mensen niet gevaarlijk-snel stuwt in de richting van een geestelijke verhontering en verkommering. Vandaar die haast spreekwoordelijke eenzaamheid van de „moderne mens”... Iemand kan zó van elk verlaten komen te staan, dat hij bang wordt voor z'n eigen stem. Zó alleen, dat hij zich, bij gebrek aan klankbodem, een papegaai gaat aanschaffen. Of een hond, die, naar Okke Jager eens zei, van die „trouwe en eerlijke ogen” heeft. Wij verkeren vaak in een woud van omgevallen of op z'n best scheefgetrokken denkbeelden. Zou het wellicht dáárdóór zijn, dat de werkelijkheid van vandaag soms veel weg heeft van 'n klamme angstdroom? Dan er er nog zoiets als geestelijke verarming en verschraling. „Praat me níét van klassieke muziek!”, klaagde onlangs iemand, „gewoonweg onpasselijk word ik 'r van als ik de woorden „adagio”, „andante” of „grote terts” hoor. Nee — geef mij maar de kermis; met zo'n drie, vier tegen mekaar ópknokkende draaiorgels, da's voor mij het einde!” Ook hier weer geen kritiek, dames en heren, maar slechts het aantippen van een smaaknuance, van een gezindheid. Wíé weet nog wat een gedicht is? Geen rijmpje, niet de zeurderige deun van het „diepe hemelsblauw”, „Ik hou(w) van jou(w)”, „ik blijf je eeuwig trouw” en de negenhonderd zes en tachtig varianten daarop — neen, een gedicht.

„... Zo breekt een lied uit elke hoge toren en slaat een band van jubelende geluiden om ieder eenzaam hart, dat nog kan horen... Daar stijgt mijn zware ziel in lichte koren, een krans van klokken komt mij 't uur beduiden daar slaat mijn hart, dat als een klok gaat

luiden!”

Humanisme

Ook uw kijk op het leven ?

door C. H. Schonk

Een boekje over het humanisme waarop lang is gewacht. In eenvoudige, heldere taal zet de schrijver de humanistische principes en de humanistische kijk op het leven uiteen.

Prijs f 4,50

Uitsluitend bestellen door storting of overschrijving op postrekening 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

Hóren we dat? Het gaat om úw, om ons aller hart. Een hart, dat begint te luiden. Ja, zegt u, maar de wereld is al zo vol geluiden. En zeker, er is gerucht, lawaai, vertoon genoeg. Maar ons hart blijft er leeg bij. Leeg als de kas van een noodlijdende vereniging en even mismoedig als de leden daarvan. De hele heisa beroert ons eigenlijk zelden en ze óntroert ons nooit! Maar... slaande harten, dat is nog iets heel anders, weet u. Of dachten we, dat het de bedoeling van het Leven is, dat we zonder meer „doorgaan met ademen”? O nee, allermínst. Ons hart moet maar niet regelmatig blijven kloppen, van tijd tot tijd moet het óók slaan — als een klok, jawel! Er is een schrijnende behoefte aan barm- en warmhartigheid in de wereld. Vandaar!

Eens vroeg mij een van de vele geestelijk verkleumden: „Wat héb ik nog aan m'n leven?” En ik keek in een paar ogen waarin de duisternis was komen wonen. Uitgebluste zielepiegels. Als een roetkap waren zorg en harteer over deze mens gevallen toen laster en verraad zijn zonden hadden doen verzinken. Nu is het al erg gemakkelijk om in zo'n situatie te zeggen: „Geef hem iets van jezelf mee”. Maar wat doet, wat móet men als zo'n vertwijfelde onbereikbaar blijkt of blijft? Als al uw, zo innig-goed bedoelde pogingen hem wat op te beuren niets dan een beleefd glimlachje bij hem oproepen? Ik zeg u, ik was op dat moment nergens meer! Het was alsof ik een bodemloze ton tot de rand moest vullen, als trachtte ik een horloge op te winden waarvan de veer al lang geleden was geknapt. Daar zit, daar sta, daar ga je dan; met of zonder gedegen kennis van het maatschappelijk werk. Ineens blijkt alles te klein, te kort, te ontoereikend om zelfs een broze verbinding tot stand te brengen.

Kijk en in zo'n vreselijke verlegenheid kan men dan — eigen onmacht ten spijt — ineens de sleutel vinden. Beroerd van mijn eigen onbenul begon ik over iets anders. „Mooie plant hebt u daar”, leuterde ik. Even keek de ander terzijde en sprak dan lusteloos: „Heb ik laatst van de mesthoop gered en... laat hij me nou toch tot bloei komen ook”.

Zó wonderlijk, zó verbijsterend is nu het Leven: die man daar en uw spreker van vanochtend, zij moesten elkaar de ogen openen! „Dat is geweldig”, stamelde ik, „iets van de ondergang te redden. U kon 't natuurlijk niet aanzien, dat die plant daar moest sterven. Maare... wilt u dan zélf gaan liggen op de vaalt vanwaar u een ontluisterend gewas hebt weggeraapt? Een mens is toch meer dan een plant?”

Ach, die wereld, daar diep-in-ons; die schatkamer van ongeweten en ongemeten mogelijkheden, vol onvermoede krachten. De vraag is maar: wat dóen we er mee, hoe wenden we die krachten aan? Of... of doen we níets, laten we de boel er maar wat bijhangen omdat 't ons allemaal een zorg zal zijn? We moesten tóch eens kijken of we elkander niet een stap tegemoet konden gaan. Of we ons niet wat meer konden inleven in elkaars gedachtengang. Mogelijk, dat dan óók elkaars motieven een tikje duidelijker of althans wat minder wazig werden. Maar in geen geval langer dat onverschillig elkander passeren, als sche-

Over de menselijke waardigheid

Een vertaling van de beroemde rede van Pico della Mirandola door dr. J. Hemelrijk. Deze prachtige uitgave mag in geen enkele humanistische bibliotheek ontbreken. 56 pagina's f 6,90.

Bestellingen door storting of overschrijving van f 6,90 op giro 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht, met opgave van het bestelde.

pen in de nacht. Niét zo klein, niét zo benauwd, niét zo benepen. O, u zoudt eens zien hoe de zon opging, hoe de schimmel zou verdampen, hoe het ál ging strálen — als wij elkander maar wilden benaderen zónder de zelfhandhaving, maar mét de bereidheid tot begrip. Als wij ons zouden gedragen als mens-tegenover-mensen!

Wie u ook spreekt, iedereen is vierkant tegen oorlog, geweld en meedogenloosheid. Hoe merkwaardig dan, dat dit lugubere drietal maar blijft heersen en zelfs óverheersen. Men zou zich langzamerhand gaan afvragen: moet de rode haan van de Zelfzucht dan áltijd koningkraaien onder ons? Wat spoken we zoal uit met het eigen belang voor ogen en wát doen we voor hen met wie we dagelijks of onverwacht in aanraking komen. Een mens kan diverse dingen doen. Hij kan ze ook... nalaten. Ten aanzien van de ander kan hij zich op de vlakte, van de domme houden. En ook heeft hij voldoende in huis om zich slim te verschanzen. Hetzij achter het mom van onwetendheid, hetzij achter de massieve muur van naam, faam en functie. Kortom, hij kan doen waarin hij zin heeft.

Maar hij kan óók zijn, ook willen zijn een dienaar, een vredestichter. Hij is immers niet gedwongen zich onafgebroken te verdiepen in twistvragen van allerlei aard... De vrede waarvan een ieder (terecht!) de mond vol heeft, de vrede troont namelijk niet mijlenver van hier — hij is midden onder ons. Gereed om zonder dralen alle matte harten te doorstralen.

Het is uiteraard niet de opzet van deze uitzending om de mensheid nu eens 't een of ander florisants te gaan toewensen.

Maar gesteld, dat ik die vrijheid had vanmorgen. Dan zou ik tóch niet allereerst en bovenal de nadruk willen leggen op een flinke dosis succes in uw en mijn leven.

Meer nog dan eer, aanzien, geluk en welvaart, meer dan wát ook, zou ik u willen toewensen een scherp oog, een toegespitst oor en vooral een open hart.

Want zonder deze Grote Drie kan een mens wel vegeteren, maar heel moeilijk écht leven.

Christiaan Hennekes

Humanistische Correspondentiekering voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 60 ct. aan postzegels insluiten.

(adv.)

Ts'ai-ken-t'an

(Uitspraken over het simpele leven van
Zen-meester Hoeng Tse-tsj'eng 1573-1620)

Zit men alleen en onderzoekt men zijn hart, wanneer de nacht diep is en de mensen stil zijn, dan begint men te beseffen, dat begoochelingen verdwijnen en slechts de waarheid zichtbaar wordt. Telkens zal men in zulke omstandigheden een ogenblik van grote geestelijke ontwakning bereiken.

Heeft men eens begrepen, dat — terwijl de Waarheid zich manifesteert — begoochelingen toch nog moeilijk te vermijden zijn, dan ontdekt men bovendien hierin een reden tot grote schaamte. Het horen van een tempelklok in een stille nacht wekt ons uit een droom in een droom. Het geluid is onwezenlijk en even ongrijpbaar als de droom die juist werd verstoord.

Het zien van de weerspiegeling van de maan in een heldere poel doet ons het lichaam waarnemen buiten het lichaam. De weerspiegeling van de maan treft ons te meer omdat we haar daar niet verwachten, maar dit doet ons beseffen dat we onze lichamelijke ervaringen aan iets buiten dat lichaam.

Deze grote wereld met haar bergen en rivieren behoort reeds tot stof; hoe oneindig veel kleiner is dan nog het stof binnen het stof.

Dit lichaam van vlees en bloed keert terug tot schuim en schaduw; hoe onwezenlijker nog is de schaduw binnen de schaduw.

Afgezien van hen die de hoogste wijsheid bezitten, is er geen geest, die dit ten volle kan bevatten.

Een eenzame wolk stijgt op uit een bergspleet; haar heengaan of blijven heeft geen enkele betrekking tot iets anders.

De heldere spiegel van de maan hangt in de lucht; met rust noch rumoer heeft hij iets te maken.

Of het in de vlietende wereld stil of lawaaiig is, heeft geen enkele invloed op de wolken en de maan, die voorbijrijden en helder schijnen krachtens hun eigen natuur. Het zijn wij die ons moeten richten naar de gang van het grote gebeuren door ons te onthechten en vrij te zijn als de wolk en de maan.

De Zen-secte leert: „Eten wanneer men honger krijgt, slapen wanneer men vermoeid raakt”.

Het doel van de dichtkunst is het landschap dat men voor zich ziet weer te geven door middel van gewone woorden.

Het meest verhevene ligt besloten in het simpele; het moeilijkste komt voort uit het makkelijke.

Het opzettelijke is tegen de verwachting ver weg; wat zonder bedoeling is, ligt vanzelf nabij.

De schaduw van de bamboe veegt over de treden, maar het stof wordt niet verplaatst. De cirkel van de maan doorboort de spiegel van het meer, maar er blijft geen spoor in het water achter.

De stroming van een rivier geeft zich over aan snelheid, maar het omliggende land blijft steeds rustig. De bloesems vallen voortdurend af, maar de gevoelens van de mensen worden er niet door gestoord.

Wanneer de mens dezelfde instelling van spoorloze spiegeling ontwikkelt en zich zo van zijn taken kwijt en zijn zaken afhandelt zonder een stempel achter te laten, hoe groot zal dan de vrijheid van zijn lichaam en geest zijn.

De vissen hebben het water om te zwemmen, maar zij zijn zich niet bewust van het water. De vogels gebruiken de wind om te vliegen, maar zij weten niet dat er wind is.

Indien de mens dit erkent, kan hij daardoor uitstijgen boven de stoffelijke bindingen en vreugde scheppen in het hem toebedeelde lot.

Thans verkrijgbaar:

Leszek Kolakowski

De hemelsleutel

f 10.90

De mens zonder alternatief

f 18.90

U kunt deze bestellen door storting of overschrijving op postrekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht;

N.B. De nederlandse vertaling van Traktat über die Sterblichkeit der Vernunft, verschijnt in september a.s.

Radiolezingen :

Hilversum II

18 mei 1969 9.45—10.00 uur: J. P. van Praag, Een plaats om te staan.

25 mei 1969, 9.45—10.00 uur: M. G. Rood, Humanisme 1980.

1 juni 1969, 9.45—10.00 uur: H. J. Roethof, Een strategie voor de vrede.